

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE S TĚLESNÝM A KOMBINOVANÝM POSTIŽENÍM PŘI DĚTSKÉM CENTRU ARPIDA

Vedoucí práce: Mgr.et Mgr. Radka Prázdňá

Autor práce: Marie Sassmannová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum: 13. červen 2008

podpis autora bakalářské práce

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr.et Mgr. Radce Prázdné
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	3
1. Vymezení pojmů	5
1.1. Handicap	5
1.2. Postižení	6
1.2.1. Dítě s tělesným postižením	7
1.2.2. Dítě s kombinovaným postižením.....	8
2. Volný čas dětí a mládeže se specifickými potřebami	9
2.1. Definice a struktura volného času	10
2.2. Funkce volného času	11
2.3. Volný čas dětí s tělesným a kombinovaným postižením a jejich specifické potřeby při volnočasových aktivitách.....	13
3. Dětské centrum ARPIDA v Českých Budějovicích.....	16
3.1. Poslání a cíle činnosti Dětského centra ARPIDA.....	16
3.2. Systém ucelené rehabilitace.....	17
3.2.1. Ucelený systém rehabilitace v Dětském centru ARPIDA	18
3.3. Výchovně vzdělávací péče.....	20
3.3.1. Středisko pro volný čas dětí a mládeže - Stanice zájmových činností	21
4. Praktická část	23
4.1. Cíl práce a hypotézy.....	23
4.2. Metodika	23
4.3. Charakteristika zkoumaného souboru.....	24
4.4. Výsledky - Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	25
4.4.1. Dotazník pro rodiče klientů DC ARPIDA	25
4.4.2. Dotazník pro vedoucí Stanice zájmových činností při DC ARPIDA	33
5. Diskuze	35
ZÁVĚR.....	36
ABSTRAKT.....	37
Abstract.....	38

Seznam použitých zdrojů:	39
Seznam zkratk	43
Seznam příloh	44

ÚVOD

Před šesti lety jsem se začala podílet na práci Střediska pro volný čas při Dětském centru ARPIDA, což je modelové zařízení, které poskytuje komplexní péči dětem a mládeži (někdy i mladým dospělým) s tělesným a kombinovaným postižením v rámci uceleného systému rehabilitace. A proto jsem se rozhodla zpracovat bakalářskou práci na téma „*Volný čas dětí a mládeže s tělesným a kombinovaným postižením*“ právě z tohoto centra.

Otázky volného času jsou stále více diskutovanou problematikou u nás i ve světě. Přestože bylo napsáno velké množství literatury na téma postižení, psychologie handicapu, dětí se specifickými potřebami, na téma volného času apod., problematikou volného času dětí s postižením se mnoho autorů nezabývá. Možná proto se ještě neustále setkáváme s mylnými názory a nepochopením těchto jedinců i jejich potřeb ze strany společnosti. Je tedy nezbytné poukázat na tuto problematiku. Kvalita a množství volného času vypovídají o celé společnosti, umění správně využít a prožít volný čas se musí děti učit a mají to o to těžší, jsou-li „limitovány“ svým postižením. Pozornost by se měla věnovat nejen trávení volného času při výchově v rodině, ale i v oblasti společenské, zejména pak v oblasti integrace postižených do volnočasových aktivit nás „normálních“.

Hlavním cílem práce je zjistit, jak tráví volný čas děti a mládež s tělesným a kombinovaným postižením. Zmapování a popsání nabídky konkrétních volnočasových aktivit, které mohou tyto děti využívat v Dětském centru ARPIDA a to na základě teoretického zpracování zdrojů, které jsem rozdělila do třech hlavních kapitol. V první kapitole se zabývám teoretickým vymezením pojmů handicap a postižení. Druhá kapitola s názvem *Volný čas dětí a mládeže se specifickými potřebami* je zaměřena na definice a funkce volného času, včetně základních funkcí volného času dětí a na specifické potřeby dětí s tělesným a kombinovaným postižením při mimoškolních aktivitách. Třetí kapitola je věnována Dětskému centru ARPIDA v Českých Budějovicích - poslání a činnosti tohoto centra a především systému ucelené rehabilitace, respektive jeho

výchovně-vzdělávací složky, jejíž součástí je Středisko pro volný čas dětí a mládeže.

V praktické části jsem použila ke sběru dat techniku dotazníku. Respondenty byli rodiče klientů Dětského centra ARPIDA a vedoucí Stanice zájmových činností při tomto centru. Pokusila jsem se zmapovat způsob trávení volného času klientů navštěvující toto centrum; zhodnotit, jak děti nabídku kroužků v zařízení využívají, zda je to pro ně jediná příležitost k navštěvování zájmových aktivit či zda je mohou navštěvovat i mimo centrum atd.

K tématu bakalářské práce jsem volila literaturu a zdroje z oblasti speciální pedagogiky a literaturu zaměřenou na problematiku volného času. Literatura z oblasti volného času osob s tělesným a kombinovaným postižením je spíše sporadická, proto jsem čerpala také z uvedených internetových stránek a z jednoho zahraničního zdroje.

1. Vymezení pojmů

1.1. Handicap

Jednu z definic handicapu lze nalézt v pedagogickém slovníku: „*Handicap je znevýhodnění jedince v důsledku jeho postižení (tělesného, mentálního, smyslového) nebo příslušnosti k určité skupině (např. etnické minoritě). Zasahuje jak vzdělávací dráhu postiženého jedince, tak jeho sociální vztahy. Míra handicapu závisí nejen na samotném postižení, ale i na podmínkách, které společnost k jeho vyrovnávání poskytuje.*“¹

Obdobnou definici předkládá i psychologický slovník, kde je handicap popsán jako „*znevýhodnění jedince, které zamezuje nebo omezuje výkon jeho normální role; jde o sociokulturně ovlivnitelný důsledek přímo neovlivnitelného poškození nebo postižení; míra, v níž je postižený jedinec handicapován, je tedy dána tím, nakolik mu společnost vytvoří podmínky pro překonávání důsledků postižení, nakolik pomoc okolí odpovídá závažnosti poruchy: např. vozíčkář je handicapován v prostředí s množstvím bariér, zatímco v bezbariérovém prostředí sice zůstává postižený, ale v mnoha ohledech není nijak znevýhodněný, jeho handicap je zmírněn nebo odstraněn (...).*“²

Obě definice tedy uvádějí „relativnost“ handicapu v souvislosti s prostředím, v němž člověk s postižením žije a vysvětlují tak odlišnost slova „handicap“ od pojmu „postižení“, které je definováno níže.

Pojem handicap vymezují i někteří autoři ve svých monografiích, např. Jankovský uvádí: „*Handicapem jsme dříve rozuměli spíše znevýhodnění než postižení. Projevuje se to zejména snížením, resp. omezením možností (výkonu) daného člověka ve srovnání s tím, co by běžně zastal, pokud by ovšem nebyl znevýhodněn. Takto je tedy handicapovaný člověk znevýhodněn (poškozen) právě při plnění svých sociálních rolí. Jde o změnu rolí, které člověk zastává ve vztahu*

---

¹ PRŮCHA, J. et. al. *Pedagogický slovník*, s. 72.

² HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 186.

ke společnosti. Poslední (definitivní) verze MKF tento pojem již neuvádí a místo něj zavádí pojem **restringovaná (omezená) participace**. Týká se především hodnocení funkční schopnosti dané osoby. K této situaci dochází v důsledku snížení určité aktivity konkrétního člověka a projevuje se omezením (restrikcí) v činnostech, které jsou důležité právě ve vztahu k faktoru prostředí.³

1.2. Postižení

Pod pojmem člověk s postižením si řada lidí představí člověka na invalidním vozíku nebo s berlemi či holí. Jedná se však o velmi různorodou skupinu lidí s rozdílnými problémy, potřebami a zájmy. Kromě osob s tělesným, zrakovým a sluchovým postižením patří mezi osoby se zdravotním postižením také osoby s mentálním postižením, lidé vnitřně nemocní nebo s civilizačními chorobami.

Terminologie v oblasti zdravotního postižení je velmi různorodá. Náš právní řád nezná obecnou definici osoby se zdravotním postižením, definuje pouze některé termíny pro účely uplatnění v zaměstnání (invalidní občan, částečně invalidní občan, občan se sníženou pracovní schopností a občan se sníženou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením, částečně / převážně / úplně bezmocný občan).⁴

Jednoduchá definice užívaná u nás pro účely zdravotního pojištění zní: „*Stav trvalého a závažného snížení funkční schopnosti v důsledku nemoci, úrazu nebo vrozené vady.*“⁵

Světová zdravotnická organizace (WHO) uvádí ve své Mezinárodní klasifikaci vad, postižení a znevýhodnění z roku 1980 následující definice:⁶

---

³ JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 38.

⁴ Srov.: VLÁDNÍ VÝBOR PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ OBČANY. *Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům* [online]. Praha: 1992 [cit. 2008-05-03]. Dostupné na: <<http://www.knihkm.cz/handy/texty/narplan92.rtf>. >

⁵ BUBENÍČKOVÁ, H. *E-Bariéry osob se zdravotním postižením* [online]. Praha: SONS, poslední aktualizace 2005 [cit. 2008-05-03]. Dostupné na: <<http://www.sons.cz/docs/e-bariery/>>.

⁶ Srov.: RENOTIÉROVÁ, M. - LUDÍKOVÁ, L. et. al. *Speciální pedagogika*, s. 21.

- **vada** (impairment): jakákoliv ztráta nebo abnormálnost psychologické, fyziologické nebo anatomické struktury nebo funkce,
- **postižení** (disability): jakékoliv omezení nebo ztráta (vyplývající z vady) schopnosti jednat a provádět činnosti způsobem nebo v mezích, které se pro lidskou bytost považují za normální,
- **znevýhodnění** (handicap): nevýhoda, vyplývající pro daného jedince z jeho vady nebo postižení, která omezuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro tohoto jedince (s přihlédnutím k věku, pohlaví a sociálním a kulturním činitelům) normální.

Příčinou postižení je vada (defekt). Defekt dle psychologického slovníku znamená „*poškození, poruchu, případně chybění toho, co je u normálního jedince zdravé a běžné.*“⁷

Votava také ve své literatuře uvádí definice pojmů dle MKPDH (ICIDH)⁸, kde byly v r. 1980 definovány a klasifikovány tři nové základní pojmy, označující funkční změny následkem zdravotního postižení:

*„Na úrovni orgánu či tělního systému **porucha** (impairment).*

*Funkční změna na úrovni celého jedince, omezující ho v některé činnosti, byla nazvána **disabilitou** (disability).*

*Porucha i disabilita při projekci do společenské roviny se nazvala **handicapem** (handicap).*“⁹

1.2.1. Dítě s tělesným postižením

„Tělesným (somatickým) postižením rozumíme v obecné rovině takové postižení, které se projevuje buďto dočasnými anebo trvalými problémy v motorických dispozicích člověka (dítěte).“¹⁰ Nejen u dětí se jedná hlavně o poruchy nervového systému, pokud mají za následek poruchy hybnosti, nebo o

⁷ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník.*, s. 98.

⁸ MKPDH (ICIDH) – Mezinárodní klasifikace poruch, disabilit a handicapů (International Classification of Impairment, Disability and Handicap)

⁹ VOTAVA, J. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*, s. 18.

¹⁰ JANKOVSKÝ, J.: *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s.39.

různé poruchy pohybového a nosného aparátu způsobené v nejobecnější rovině endogenními a exogenními faktory.¹¹

Poruchy hybnosti je možné rozlišit do tří stupňů, a to na lehkou poruchu hybnosti, střední poruchu hybnosti a těžkou poruchu hybnosti. Z hlediska hodnocení pohyblivosti (mobility) rozlišujeme osoby s tělesným postižením na mobilní jedince, částečně mobilní jedince a imobilní jedince.¹²

„Mezi vrozená tělesná postižení řadíme nejčastěji vrozené vady lebky, poruchy velikosti lebky, rozštěpy lebky, rtů, čelisti, patra a páteře, vrozené vady končetin a růstové odchylky (nevyvinutí končetin, tvarové odchylky končetin, zmnožení prstů, srůsty prstů aj.), centrální a periferní obrny (částečná ochrnutí - parézy či úplná ochrnutí - plégie). V neposlední řadě mezi vrozená tělesná postižení patří dětská mozková obrna (DMO), což je porucha hybnosti a vývoje hybnosti na základě ranného poškození mozku. Formy DMO se dělí na spastické (tzv. křečovitě) formy a nespastické formy a rozsah postižení je velice různorodý. Mnoho forem DMO je doprovázeno dalšími vadami a postiženími (vady řeči, zraku, popř. postižení mentální).

Příčinou získaných tělesných postižení bývají různé deformace, nemoci či úrazy. Nejzávažnější tělesná postižení po úraze vznikají z poškození mozku a míchy, vyplývajících z různých otřesů, zlomenin obratlů a poškození periferních nervů. Následkem může být ochrnutí některé části těla.“¹³

1.2.2. Dítě s kombinovaným postižením

Jedná se o „kombinaci postižení, kdy je současně narušeno několik funkcí (systémů)“¹⁴

Pro potřeby resortu školství se uvádějí tři skupiny žáků s více vadami :

- „skupina, v níž je společným znakem mentální retardace (sdružují se tělesné,

---

¹¹ srov. : tamtéž

¹² Srov.: RENOTIÉROVÁ, M.- LUDÍKOVÁ, L. et. al. *Speciální pedagogika*, s. 32.

¹³ ZÁVIŠOVÁ, P. *Využití pedagogiky zážitku při integraci osob s tělesným postižením*, str. 6.

¹⁴ JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 39.

smyslové vady, vady řeči, psychická onemocnění, vývojové poruchy učení a chování)

- skupina tvořená kombinací vad tělesných, smyslových a vad řeči
- autistické děti a děti s autistickými rysy, u nichž jsou diagnostikovány další vady“¹⁵

Mentální retardací rozumíme nevyvinutost celé osobnosti s výrazným postižením intelektové oblasti a rozumového vývoje. Mentální retardaci lze definovat jako duševní poruchu se sníženou inteligencí projevující se snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatalní, perinatální nebo postnatální etiologií. Užívají se též starší termíny např. oligofrenie (lat. oligo = málo, phrén = mysl), slabomyslnost.¹⁶

2. Volný čas dětí a mládeže se specifickými potřebami

Motto: „Volný čas je nejpříjemněji prožitá svoboda; má její omamnou vůni a prostor k rozletu, ale i nutnost volby a z ní plynoucí odpovědnost.“¹⁷

Volný čas a jeho význam v životě člověka

Jak uvádí Spousta: „Volný čas je nesmírná hodnota, ale nikoli sama o sobě a sama pro sebe, nýbrž jako neomezená možnost člověka vrátit se k sobě samému, k svému autentickému plnému životu, přemýšlet o hodnotách, uvědomovat si jejich ohrožení a věnovat se jejich záchranně.“¹⁸ Z obecné teorie hodnot připomeňme, že hodnota je to, „co odpovídá našim potřebám, zájmům, zálibám a náklonnostem. Hodnotou se stává člověku to, po čem touží, co si přeje, oč usiluje.“¹⁹

---

¹⁵ [cit. 15.4.2008] dostupné na <<http://www.helpnet.cz/kombinovana-postizeni>> [online]

¹⁶ Svoboda, M., Krejčířová, D., Vágnerová, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*, s. 37.

¹⁷ SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*, s. neuvedena.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

2.1. Definice a struktura volného času

Jsme zvyklí vnímat a hodnotit události ve společenském dění, ale i své vlastní aktivity, zážitky a svůj život téměř vždy ve spojitosti s časem, v určitém časovém horizontu. Čas je tak pojmem prostupujícím naším životem. Času podřizujeme své konání, vztahujeme k němu osobní i pracovní události. Zrychlování tempa vývoje sebou přináší pocit chronického nedostatku času. Jak je to tedy s chápáním volného času? Má člověk opravdu dostatek času a je vůbec volný čas kladnou charakteristikou dnešní společnosti? Jaké jsou základní funkce volného času a jakým způsobem mohou trávit volný čas děti a mládež s tělesným a kombinovaným postižením?

Volný čas chápeme v nejobecnější rovině jako opak nutné práce a povinností, jako dobu, kdy si své činnosti svobodně vybíráme, děláme je rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Proto mnozí z nás zahrnuje pod pojem volný čas odpočinek, rekreace, zábavu, různé kulturní akce, zábavné činnosti...

Hofbauer definuje volný čas jako *„čas kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“*²⁰

Dle Průchy je volný čas chápán jako *„opak nutné práce a povinností, doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi.“*²¹ Němec ho označuje za *„čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti.“*²²

Volný čas lze tedy shrnout a definovat jako *„dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto*

---

²⁰ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

²¹ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*, s. 94.

²² NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky a pedagogiky volného času*, s. 17.

činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti.“ ²³

Struktura volného času

Náplň volného času může být velice pestrá - od nicnedělání, prázdného povídání přes pletení, kutění, poslech rádia až k intenzivní aktivitě sportovní, kulturní a společenské.

Slepičková uvádí následující přehled aktivit volného času:

- a) *„aktivity manuální – zahrádkaření, kutilství, ruční práce, atp.*
- b) *aktivity fyzické – procházky, turistika, sport, atp.*
- c) *aktivity kulturně uměleckého typu receptivního – četba, návštěvy divadel, kin, poslech rádia, magnetofonu atp.*
- d) *aktivity kulturně uměleckého typu tvořivého a interpretačního – hudba, zpěv, herecká činnost, fotografování atp.*
- e) *aktivity kulturně racionální – dobrovolné vzdělávání, sledování masmédií, luštění křížovek atp.*
- f) *aktivity společensko formální – výkon veřejných funkcí, schůze, práce ve společenských a politických organizací*
- g) *aktivity společensko neformální – rodinné aj. návštěvy, návštěvy kavárny*
- h) *hry, podívaná, sběratelství – sportovní diváctví, společenské hry*
- i) *pasivní odpočinek – sedění, polehávání, spánek (mimo hlavní), kouření, popíjení kávy atp.“* ²⁴

2.2. Funkce volného času

Stejně tak jako se u jednotlivých autorů liší vymezení pojmu volný čas, liší se i jejich pohled na funkce volného času.

Jako hlavní funkce volného času Hofbauer uvádí:

---

²³ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*, s. 14.

²⁴ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*, s. 15.

- „odpočinek (regenerace pracovní síly,)
- zábava (regenerace duševních sil),
- rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).“²⁵

Funkce a možnosti volného času také komplexně vymezil německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski, který za základní považuje:

- „rekreaci (zotavení a uvolnění),
- kompenzaci (odstraňování zklamání a frustrací),
- výchovu a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení),
- kontemplaci hledání smyslu života a jeho duchovní výstavby),
- komunikaci (sociální kontakty a partnerství),
- participaci (podílení se, účast na vývoji společnosti),
- integraci (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů),
- enkulturaci (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností)“.²⁶

Základní funkce volného času dětí

Veškerá činnost dětí ve volném čase má v podstatě dvě základní funkce, a to **formativně výchovnou** a **kompensačně rekreační**. Obě tyto funkce volného času se vzájemně prostupují a prolínají.

AD 1) Formativně výchovná funkce volného času se uplatňuje v každé aktivitě dětí, dítě je formováno neustále. Na dítě působí stálá interakce se společenským prostředím, do kterého patří i vliv kolektivu vrstevníků a styk s přírodou a přírodními vlivy. Při přemíře podnětů mohou pozitivní výchovné snahy působit i negativně – dostaví se nechtěná zpětná reakce, tzv. bumerangový efekt.

---

²⁵ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

²⁶ Tamtéž, s. 14.

AD 2) Kompenzačně rekreační funkce volného času má nahradit některé úbytky energie fyzické i mentální, má vyvážit či nahradit faktory, které byly při výuce nebo v práci potlačeny. Realizace kompenzačně rekreační funkce by měla splňovat tyto podmínky:

- změna druhu a charakteru činnosti, např. činnost školní – sezení vykompenzovat aktivním pohybem s uplatněním vlastní fantazie,
- změna pobytu a fyzického prostředí – možnost trávit volný čas v různém prostoru – vlastní pokoj, herny, klubovny, hřiště, laboratoře,..
- změna společenského prostředí, kolektivu.²⁷

Podle Veselé se jedná také o výchovu dítěte k prožívání volného času, která je velmi rozmanitá – dá se shrnout do těchto úkolů:

- „*vychovat k optimálním formám odpočinku, naučit se odpočívat,*
- *vychovat k určitým formám zábavy, odpovídajícím principům kultury,*
- *vychovat k aktivnímu soužití s vrstevníky“²⁸*

2.3. Volný čas dětí s tělesným a kombinovaným postižením a jejich specifické potřeby při volnočasových aktivitách

S účastí dětí s postižením na volnočasových aktivitách se vyskytují často problémy, které potřebují podporu organizací. Ty se však někdy obávají zatížení spolupracovníků a jejich chybějící kvalifikace. Kritizují stavební překážky ve společenských místnostech a na místech konání akcí. Nechávací na sobě znát nejistotu a strach v zacházení s lidmi s postižením.

Integrace dětí s postižením do volnočasových aktivit je osobní soukromou příležitostí jednotlivce, jak matek a otců, tak i skupin a animátorů, kteří se v těchto aktivitách angažují. Hlavním cílem integračního přístupu by měla být

---

²⁷ VESELÁ, J. *Základy sociologie volného času*, s. 30- 31.

²⁸ VESELÁ, J. *Základy sociologie volného času*, s.29.

nabídka volnočasových aktivit, která je přístupná jak pro děti z intaktní populace tak pro děti s postižením. Proto by se mělo více zabývat zvláštními potřebami dětí s postižením - tyto potřeby však mohou být u každého dítěte velmi rozdílné.

Hrát si venku, jezdit na kole, hrát si s míčem, chodit plavat, hrát si s různými hračkami – sám nebo s ostatními, poslouchat hudbu, hrát na počítači, číst knížky. Mnohé děti s postižením se mohou bavit stejně ve volném čase jako děti bez postižení. Děti s postižením se ale jen zřídka účastní obecné nabídky volnočasových aktivit. Dá se tedy mluvit o „volném čase dětí s postižením“.

U mnoho volnočasových nabídek je také možnost, že mohou s dětmi s postižením přijít i rodiče, ale ne vždy přijdou. Dalo by se říci, že speciální nabídka pro děti s postižením – a především pro mládež – je relativně malá. Některé nabízené volnočasové aktivity nemohou být mnohdy dětmi s postižením využity vůbec. Na některých místech sotva děti na vozíku mohou jít do kina, muzea nebo na nějaké sportoviště, protože nejsou pro vozíčkáře dostupné nebo nemají odpovídající toalety. Nebo když má dítě se sluchovým postižením málo zážitků z výstavy, protože nebyl k dispozici žádný tlumočnický do znakové řeči. Nebo když informace o výstavě nejsou v Braillově písmu nebo nabízeny na kazetě – a tak to není čitelné pro děti se zrakovým postižením. Také děti s mentálním postižením, jak se jejich rodičům občas velmi zřetelně zprostředkovává, nejsou vítáni ve veřejných dopravních prostředcích, hostincích nebo na výstavách.

Co musí děti s postižením zažít ve volném čase? Rozdíl mezi dětmi s postižením a bez postižení bezesporu je už v tom, co se týče času pro volný čas: vnější struktury jako celodenní jiná školní návštěva, časová náročnost na dopravu a také potřebné terapie omezují časový plán. Často nezůstává během školního roku žádný čas účastnit se mimoškolních volnočasových aktivit. Kromě toho jsou děti s postižením závislé na podpoře a angažovanosti svých rodičů mnohem silněji. Potřebují častěji doprovod a cílenou podporu při průběhu aktivit. Respitní (odlehčovací) služba rodičům, která například nabízí rodičům doprovod dítěte s postižením při návštěvě nějakého kroužku nebo výstavy, není nabízena na mnoha místech. A také spolupracovník pomocných organizací (například vedoucí

skupiny nebo animátor) je v tomto organizací sotva podporován.²⁹ (Originál text viz Příloha IV).

Podobný názor na mimoškolní aktivity pro děti s postižením uvádí i Votava.³⁰ I on se přiklání k tomu, že tyto děti mají v průměru méně volného času než děti z intaktní populace. „*Vypracování domácích úkolů a příprava na vyučování jim často trvá déle, nějaký čas zabere třeba doprava do speciální školy a běžné denní činnosti, při nichž potřebují cizí pomoc.*“³¹ Také příležitostí, kde a jak provádět zájmovou činnost, může být méně a dítě nemá možnost o náplni volného času samostatně rozhodnout. Z toho plyne, že dítě s postižením nezíská spontánně zkušenosti, dovednosti a zážitky, které jsou běžné u ostatních dětí stejného věku. Proto je potřeba volnočasový program pro děti s postižením aktivně připravovat s ohledem na jeho možnosti i zájem.

Děti s postižením mají právo zájmové a rekreační aktivity realizovat ve stejném prostředí a stejným způsobem jako ostatní děti. Podmínkou k umožnění těmto dětem vykonávat zájmové a rekreační činnosti je však poskytnutí jisté společenské podpory, která může mít podobu služeb zabývajících se edukací těchto osob (centra denních služeb, základní školy praktické a speciální, praktické školy) či podobu specializovaných institucí a projektů integračně-výchovného charakteru. Jejich nabídka by se neměla lišit od podobných aktivit pro intaktní populaci.

Nezanedbatelný a stále narůstající význam při výchově osob s handicapem mají i nestátní neziskové organizace a občanská sdružení. Většinou se jedná o ty, jež sdružují děti se zdravotním postižením a ty, jež sdružují rodiče dětí se zdravotním postižením.

Obojí se věnují:

- spolkové činnosti (aktivní využívání volného času, publikační činnost),

---

²⁹ FLIEGER, P. *Freizeit mit Hindernissen - Wie Kinder mit Behinderung ihre Freizeit erleben*, s. 166. Překlad Marie Sassmannová.

³⁰ VOTAVA, J. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*, s. 132.

³¹ Tamtéž.

- zakládání a provozování různých zařízení (zejména škol, denních center, stacionářů, pečovatelských služeb, asistenčních služeb, poradenských zařízení).³²

3. Dětské centrum ARPIDA v Českých Budějovicích

Název dětského centra ARPIDA je odvozen z počátečních písmen následujících slov:

A – Akce

R – Rehabilitace

P – Pomoc

I – Integrace

D – Dobrovolnost

A – Agapé³³

3.1. Poslání a cíle činnosti Dětského centra ARPIDA

*„Dětské centrum ARPIDA je nestátní neziskovou organizací pracující na bázi občanského sdružení a obecně prospěšné společnosti. V duchu uceleného systému rehabilitace poskytuje od roku 1994 komplexní péči dětem, mládeži a na chráněných pracovních místech též mladým dospělým osobám s tělesným (motorickým) a kombinovaným postižením“. Při naplňování svého poslání „účelně propojuje péči v oblasti sociální, výchovně vzdělávací a zdravotní. Zajišťuje tak odbornou činnost detekční, diagnostickou, terapeutickou, rehabilitační, výchovně vzdělávací, zájmovou, respitní, poradenskou, metodickou, posudkovou a preventivní. Opomenuta není ani raná péče, resp. včasná intervence“.*³⁴

Odbornou činnost v dětském centru zajišťují:

---

³² MÁLKOVÁ, J. *Volný čas dětí s mentálním postižením*, s. 46.

³³ Agapé – Projev křesťanské lásky vycházející z ochoty nezištné pomoci bližnímu.

³⁴ JANKOVSKÝ, J.: *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření DCA v roce 2006*.

- „zařízení sociální péče,
- nestátní zdravotní zařízení,
- speciální školy a školská zařízení“.³⁵

*Cílem poskytované péče je dosáhnout pokud možno optimálního vývoje každého jednotlivého klienta ve smyslu jeho maximální možné soběstačnosti a integrace v jeho přirozeném sociálním prostředí, tedy především v rodině.*³⁶

Činnost centra totiž není zaměřena pouze na dítě s postižením (na klienta), ale také na jeho rodinu, která je vnímána vždy jako organický celek. Rodiče (zákonní zástupci) klienta jsou vnímáni jako partneři a stávají se tak důležitými členy týmu odborníků pečujícího o jejich dítě (viz Příloha 3: Kruhová péče v Dětském centru ARPIDA).

Práce v centru má týmový charakter, uplatňována je vysoká odbornost, interdisciplinární přístupy, osobní odpovědnost a přirozená integrace, respektive inkluze.

Při veškeré činnosti se DCA opírá o základní principy křesťanské etiky respektující vzájemnou úctu, solidaritu a porozumění.³⁷

3.2. Systém ucelené rehabilitace

*„Pokud mluvíme o rehabilitaci jako o části celospolečenského systému, mluvíme o uceleném systému rehabilitace. Představuje koordinovanou činnost všech složek společnosti s cílem znovu zařadit člověka postiženého na zdraví následkem nemoci, úrazu nebo vrozené vady do aktivního života.“*³⁸

„Při ucelené rehabilitaci jde zejména o provázané a týmové využívání aplikovaných metod z oblasti lékařství, sociální práce, výchovy, vzdělávání a profesní přípravy i podporovaného pracovního uplatnění k adaptaci jedince na

³⁵ JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 101.

³⁶ Dětské centrum ARPIDA. [online]. Dostupné na <http://dcarpida.cz/prvni.htm> .

³⁷ Srov. JANKOVSKÝ, J.: *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, str.100-101.

³⁸ SCHÖNEROVÁ, A.: *Modelové bydlení jako součást ucelené rehabilitace dětí s kombinovaným postižením*, s. 38.

*odlišné, nestandardní či ztížené životní podmínky a k získání nebo znovuzískání a upevnění nejvyšší možné samostatnosti a přiměřené funkční schopnosti.“*³⁹

Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) lze rehabilitaci definovat jako: *„kombinované a koordinované použití léčebných, sociálních, výchovných a pracovních prostředků pro výcvik a znovu výcvik jedince k nejvyšší možné funkční schopnosti. Rehabilitace obsahuje všechny prostředky směřující ke zmenšení tlaku, který působí disabilita a následný handicap a usiluje o společenské začlenění postiženého. Je to proces, který osobám s disabilitou pomáhá rozvinout nebo posílit fyzické, mentální a sociální dovednosti“.*⁴⁰ Z toho tedy vyplývá, že rehabilitace nemůže být chápána pouze jako léčebný tělocvik či fyzioterapie.

3.2.1. Ucelený systém rehabilitace v Dětském centru ARPIDA⁴¹

Pro základní koncepci činnosti dětského centra je charakteristické účelné propojení péče v oblasti sociální, zdravotní a výchovně vzdělávací.

Sociální a pracovní prostředky uceleného systému rehabilitace

Sociální péče v DC ARPIDA zahrnuje:

- kvalitní sociálně právní poradenství včetně možnosti zapůjčení kompenzačních a rehabilitačních pomůcek
- denní stacionář pro děti s těžkým kombinovaným postižením
- chráněná pracovní místa pro mladé lidi se zdravotním postižením (ZTP, ZTP/P)
- čtrnáctidenní rehabilitační pobyty postižených dětí společně s jejich rodiči
- respitní péče⁴² a osobní asistence ve speciálních školách

---

³⁹ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*, s. 92.-93.

⁴⁰ JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 20.

⁴¹ Srov. JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s.101-125.

- stravování
- hipoterapie⁴³ a canisterapie⁴⁴

- v odborném týmu pracují dětský neurolog (vedoucí lékař), rehabilitační lékař, pediatr a ortoped, dále fyzioterapeuti, ergoterapeuti, dětské psychologové, kliničtí logopedi a dětská sestra.

Léčebné prostředky uceleného systému rehabilitace

V dětském centru působí Nestátní zdravotnické zařízení při DC ARPIDA s týmem odborníků, který tvoří **4 odborní lékaři**:

- dětský neurolog (vedoucí lékař)
- pediatr
- ortoped
- rehabilitační lékaři

Všichni odborní lékaři úzce spolupracují nejenom s ostatními odborníky DC ARPIDA, ale také s rodiči dětí s postižením. Lékaři pracují v DC ARPIDA na krácený pracovní úvazek.

Dalšími členy zdravotnického týmu jsou:

- vrchní sestra
- fyzioterapeuti
- ergoterapeutky

Fyzioterapeutové často aplikují Vojtovu metodu reflexní lokomoce, ale i jiné metodiky. Právě na jejich kvalitní, pravidelné a trpělivé práci závisí úspěšnost celé rehabilitace. Předpokladem je vzájemná důvěra a velmi úzká spolupráce

---

⁴² **Respitní péče** je komplex služeb, jehož cílem je poskytnout pečujícímu příp. rodině, která pečuje o svého zdravotně postiženého člena (dítě, dospělého, seniora), čas k odpočinku a dovolené, zástup v době vykonávání jiných činností, než je péče příp. v době vlastní nemoci, hospitalizace apod.

⁴³ **Hipoterapie** je rehabilitační metoda, která je doplňkovou terapií v celém procesu rehabilitace. Využívá impulsů, vznikajících při pohybu koně a přenášejících se na člověka, jež vedou k jeho pohybové reedukaci. Tato metoda v sobě zahrnuje nejen prvky fyzické, ale také psychické a sociální terapie.

⁴⁴ **Canisterapie** je jednou z mnoha složek zooterapie (terapie za přítomnosti vhodných druhů zvířat), terapie (léčba), která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka.

s rodinami dětí s postižením. Takto lze dosáhnout podstatného zlepšení jak manipulačních, tak lokomočních možností dítěte. Vedle individuálního cvičení je pravidelně realizováno také skupinové cvičení. Práce ergoterapeutů spočívá v tom, aby dítě bylo hravými aktivitami stimulováno k úkonům, které by jinak obtížně vykonalo. Opět lze každodenní trpělivou prací dosáhnout pozoruhodných výsledků, které nejsou samoučelné a jejich smyslem je vést dítě k maximální možné soběstačnosti.

Mezi léčebné prostředky patří:

- fyzioterapie (LTV s důrazem na Vojtovu metodu reflexní lokomoce),
- ergoterapie (propracována je především metodika dětské ergoterapie),
- vodoléčba včetně cvičení v rehabilitačním bazénu,
- magnetoterapie a elektroléčba,
- termoterapie a akupunktura,
- hipoterapie a canisterapie.

3.3. Výchovně vzdělávací péče

*„Nedílnou součástí uceleného systému rehabilitace, kterou poskytuje DCA, jsou také pedagogické prostředky rehabilitace, tedy výchova a vzdělání žáků s tělesným a kombinovaným postižením“.*⁴⁵

Součástí DCA jsou Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola při DCA. Většinou od tří let dochází děti do dvou tříd mateřské školy. I když má každá třída svá specifika, děti zde pracují podle programu výchovné práce v mateřské škole a navíc pravidelně dochází na individuální cvičení (LTV – léčebná tělesná výchova), ergoterapii⁴⁶, logopedii⁴⁷, do rehabilitačního bazénu a na jiné terapie.

Povinnou školní docházku plní děti v základní škole při DCA. Podle svých dispozic navštěvují žáci základní školu, základní školu praktickou, popřípadě

---

⁴⁵ JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 112.

⁴⁶ **Ergoterapie** je výcvik soběstačnosti v rámci běžných denních činností. Cílem terapie je zlepšení postižených funkcí a dosažení absolutní samostatnosti. V případě ochrnutí končetin ergoterapie zahrnuje i motorická cvičení

⁴⁷ **Logopedie** - obor speciální pedagogiky, která se zabývá výchovou a vzděláváním dětí s vadami řeči a sluchu (jako jsou např. poškození sluchu, kochtavost a patlavost atd.).

základní školu speciální. Pro děti s těžším kombinovaným postižením je k dispozici přípravný stupeň základní školy speciální a rehabilitační vzdělávací program základní školy speciální, který umožňuje vzdělávání žáků, kteří nejsou aktuálně schopni zvládnout nároky základní školy speciální. Cílem není trvalá docházka do těchto škol, ale včasná a úspěšná integrace dětí v běžných školách v místě bydliště. Není-li z objektivních důvodů integraci možné realizovat, pokračuje žák v docházce do ZŠ při DCA a je s ním pracováno podle individuálního vzdělávacího plánu.

Po vyučování mohou jít děti do školní družiny. I při práci ve školní družině je dětem věnována komplexní péče v duchu uceleného systému rehabilitace. Vzhledem k tomu, že většina žáků škol jsou děti s DMO (dětská mozková obrna), je součástí komplexní péče i pro tyto děti a mládež také pravidelná LTV, ergoterapie, logopedická péče a ostatní nabízené terapie (např. hipoterapie, canisterapie a další).⁴⁸

3.3.1. Středisko pro volný čas dětí a mládeže - Stanice zájmových činností

*„Činnost střediska má vést jednak k uspokojování a rozvíjení zájmové činnosti dětí s postižením, dále k vyrovnávání jejich podmínek v oblasti zájmových aktivit.“*⁴⁹

Jak uvedla vedoucí Stanice zájmových činností v dotazníku, hraje činnost Střediska pro volný čas „*roli jednoho z partnerů*“⁵⁰ v systému ucelené rehabilitace, je tudíž možné tuto činnost vnímat jako nedílnou součást tohoto systému.

Toto školské zařízení zajišťuje a koordinuje velmi rozmanitou mimoškolní a zájmovou činnost, uskutečňující se v rámci dětského centra. Přestože bylo středisko zařazeno do sítě školských zařízení teprve ve školním roce 1994/ 95, patří zájmová činnost mezi aktivity, které byly realizovány již v době, kdy byl areál dětského centra ještě ve výstavbě (v r. 1990 – 1993). Od samého počátku byly též prosazovány principy nenásilné a přirozené integrace. Bylo tedy běžné,

---

⁴⁸ [cit. 2008-03-29] Dostupné na <<http://dcarpida.cz/prvni.htm>> [online].

⁴⁹ JANKOVSKÝ, J.: *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 124.

⁵⁰ Dotazník pro vedoucí Stanice zájmových činností.

že se mnohých zájmových aktivit zúčastňovaly společně s dětmi postiženými také zdravé děti. Tento trend trvá dosud. Zájem o nejrůznější útvary zájmové činnosti však přesahuje kapacitní možnosti centra. Není to však způsobeno jen atraktivností prostředí a kvalitou zájmových útvarů, ale také výhodnou polohou centra, které se nachází na přirozené spojnici mezi největšími českobudějovickými sídlišti. Z těchto důvodů bylo nutné začít tento enormní zájem zdravých dětí o jednotlivé útvary regulovat ve prospěch dětí s postižením.

*„V každém školním roce je otevíráno kolem šestnácti zájmových útvarů, které jsou určeny především pro děti z centra. Tradiční oblibě se těší kroužek keramický, výtvarný, přírodovědecký, rukodělný, dramatický, hudební (muzikoterapie), ale také paličkování nebo kroužky jazykové (francouzština a angličtina). Každý školní rok navštěvuje zájmové kroužky více jak sto dětí s postižením.“*⁵¹

Středisko pořádá také další zájmové akce, některé během víkendů a o prázdninách. Vedle tradičních jednorázových akcí jako jsou mimo jiné mikulášská a vánoční besídka, dětský karneval, velikonoční tradice, jarní pochod se psy, dětský den, atp., klienti navštěvují kulturní pořady, chodí na výlety, a účastní se sportovních a soutěžních akcí pro děti s postižením (pozvánky na tyto akce lze nalézt v příloze: Příloha V – XI). O prázdninách mají možnost jet na 1-2 integrované tábory pro děti s postižením či letní prázdninový psychorehabilitační pobyt pro děti s postižením, jejich rodiče a případně i sourozence.

Vedoucí Stanice zájmových činností sleduje tento vliv na klienty při navštěvování Střediska pro volný čas: *„získávání zkušeností, podpora komunikace, rozvoj sociálních vztahů, odvaha, uvolnění, zpracování přebytečné energie, poznávání nových lidí.“*⁵²

---

⁵¹ JANKOVSKÝ, J.: *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*, s. 124.

⁵² DOTAZNÍK pro vedoucí Stanice zájmových činností.

4. Praktická část

4.1. Cíl práce a hypotézy

Jedním z cílů práce je zjistit, jak tráví volný čas děti a mládež s tělesným a kombinovaným postižením. Zmapování a popsání nabídky konkrétních volnočasových aktivit, které mohou tyto děti využívat v Dětském centru ARPIDA v Českých Budějovicích.

Hypotéza H1: Děti a mládež s tělesným a kombinovaným postižením navštěvující DC APRIDA se zúčastňují volnočasových aktivit převážně v rámci nabídky tohoto centra. S rostoucím věkem se mění charakter zálib, kterým se tyto děti s postižením ve svém volném čase věnují.

Hypotéza H2: Rodiče těchto dětí nemají dostatek informací o volnočasových aktivitách pro děti s tělesným a kombinovaným postižením mimo zařízení Dětské centrum ARPIDA.

4.2. Metodika

Při výzkumu byla použita ke sběru dat technika dotazníku jako jedna z metod kvantitativního výzkumu.

Dotazník v teoretické rovině je definován „jako soubor písemných záměrně kladených otázek, sledujících poznání zcela určitých jevů v určitém souboru osob nebo určité osoby. Specifičnost této metody spočívá v tom, že předmětem analýzy se stávají písemné odpovědi na pevné a pro všechny dotazované stejně formulované otázky. Výhody spočívají v jednoznačné formulaci otázek a možnosti hromadného zpracování“⁵³ Dotazník umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase. Důležitou úlohu ale hraje délka dotazníku, s narůstající délkou dotazníku klesá jeho návratnost. A v neposlední řadě je relativně přesvědčivá jeho anonymita.⁵⁴

---

⁵³ VESELÁ, J. *Sociologický výzkum a jeho techniky*, s. 27.

⁵⁴ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 141-142.

4.3. Charakteristika zkoumaného souboru

Základní vzorek tvořilo celkem 70 rodičů, jejichž děti navštěvují Dětské centrum ARPIDA v Českých Budějovicích, přičemž nebylo rozlišováno, jaké konkrétní služby rodiče se svými dětmi v DC ARPIDA využívají. Počet rodičů byl limitován počtem dětí, které DC ARPIDA navštěvují. Z výzkumného vzorku byla vyjmuta skupina rodičů, jejichž děti navštěvují mateřskou školu při DCA. Tyto děti se sice mohou zúčastnit různých mimoškolních akcí jako je Dětský den, Mikulášská besídka atd., ale nenavštěvují školní družinu a Středisko pro volný čas při DC ARPIDA.

Dotazník je uveden v Příloze 1: Dotazník pro rodiče dětí, které navštěvují Dětské centrum ARPIDA.

Cílem výzkumu bylo:

- Zmapovat základní anamnestické údaje o dětech respondentů,
- zjistit, jak jsou rodiče dětí navštěvující DC ARPIDA spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v centru,
- dále pak, co je podle nich volný čas dětí a jak jejich děti tento čas tráví,
- zjistit informovanost o nabídce zájmových kroužků mimo DCA.

Z celkového počtu 70 respondentů dotazník vyplnilo a vrátilo celkem 40 respondentů. Návratnost zpracovaných dotazníků byla tedy 57,14%.

U některých otázek měli rodiče možnost uvést více než jednu z nabízených možností, tudíž ve výsledném součtu může dojít k převýšení celkového počtu 40 odpovědí.

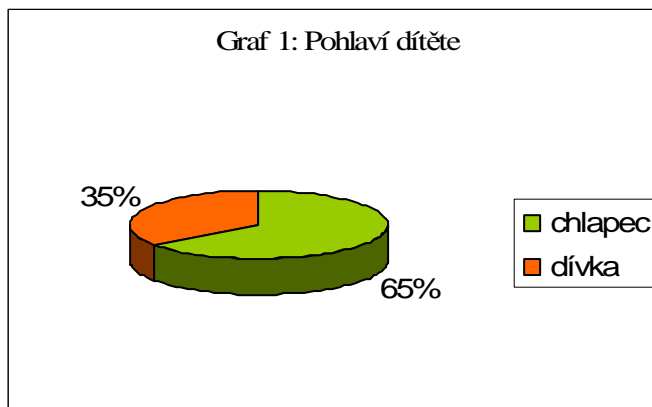
S dotazníkem byl nejprve seznámen ředitel Dětského centra ARPIDA a po jeho schválení i rodiče dětí.

Zvlášť byl vypracován dotazník pro vedoucí Stanice zájmových činností při Dětském centru ARPIDA (viz Příloha 2: Dotazník pro vedoucí Stanice zájmových činností v DC ARPIDA).

Výsledky jsou uvedeny v absolutních číslech nebo v procentech v tabulkách a grafické podobě.

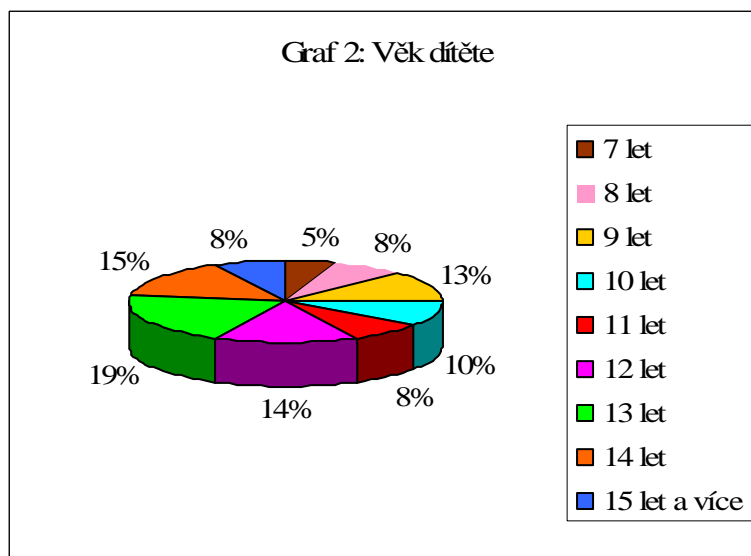
4.4. Výsledky - Vyhodnocení dotazníkového šetření

4.4.1. Dotazník pro rodiče klientů DC ARPIDA

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 1 odpovídá na otázku č. 1: Jaké je pohlaví dítěte? Znázorňuje počet chlapců a dívek v DC ARPIDA, jejichž rodiče byly respondenty tohoto dotazníku. 14 respondentů (35%) jsou rodiče dívek, 26 (65%) chlapců.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2 se vztahuje k otázce č. 2: Kolik je Vašemu dítěti let? Znázorňuje věkové zastoupení dětí navštěvující zájmové kroužky či jiné volnočasové aktivity v DCA.

Na **otázku č.3** : *Co si představujete pod pojmem volný čas dětí?* odpovědělo 8 rodičů následovně:

- *„aktivně strávený čas, který dává smysl, popř. nabízí dítěte nové věci + zážitky,*
- *čas, který dítě vyplní činností dle svých zájmů,*
- *čas, kdy dítě nechodí do školy a nespí (a nevěnuje se jídlu či osobní hygieně),*
- *dcera je zabavena zábavou, která jí baví a je spokojená,*
- *hry, kroužky, odpočinek,*
- *čas, kdy dítě může relaxovat, hrát si, naplnit volný čas podle sebe – co zrovna chce dělat,*
- *čas, kdy se může věnovat svým zájmům,*
- *čas, kdy dítě má volno na sebe a své aktivity, které ho baví, relaxace“*

(Zdroj: vlastní výzkum)

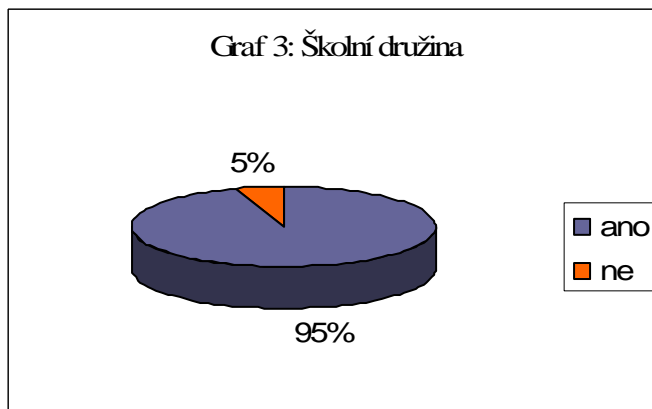
Tabulka 1:

Aktivity	Počet dětí ze 40
Stolní hry	3
Pohybové hry	8
Tanec	2
Sport	9
Procházky, turistika	26
Relaxace	7
Poslech hudby	31
Četba	1
Hra na hudební nástroj	6
Zpěv	8
Modelářský kroužek	0
Lidová řemesla	0

Ruční práce	2
Sběratelství	1
Internetový kroužek	0
Jazykový kroužek	0
Kulturní akce (kino, divadlo, koncerty...)	14
Kresba, malba	1
Keramika	3
Jiné aktivity	29

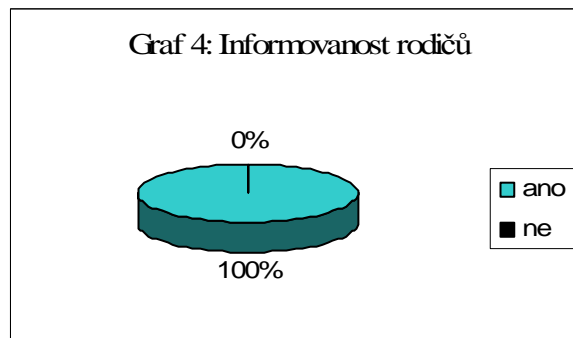
Zdroj : vlastní výzkum

Tabulka 1 ukazuje, čemu se věnují děti nejraději ve volném čase. Mezi „jinými aktivitami“ bylo nejčastěji uvedeno: počítač, počítačové hry, sledování televize, práce na zahradě, jízda na kole, jízda na bruslích, psaní, jízda MHD, jízda vlakem, jízda autem, krmení kačen, prohlížení letáků, vaření, předčítání...

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 3 zobrazuje, kolik % dětí navštěvuje po vyučování školní družinu v DCA. 5% čili 2 děti dotazovaných rodičů družinu nenavštěvuje, 95% (38 dětí) ano.

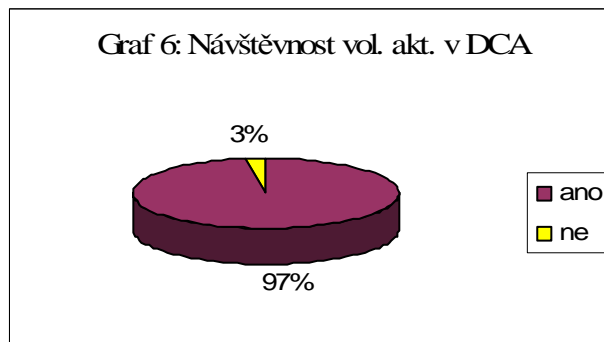
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 4 znázorňuje, že 100% respondentů ví o nabídce zájmových kroužků, které by mohlo jejich dítě v centru navštěvovat.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 5 ukazuje, zda rodičům připadá nabídka kroužků dostatečná. 35 rodičů (87%) odpovědělo, že ano. Jednomu rodiči nabídka připadá nedostatečná a 4 rodiče na tuto otázku neodpověděli.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6 se vztahuje k otázce č. 8: Navštěvuje Vaše dítě v DC ARPIDA nějaký zájmový kroužek či jiné volnočasové aktivity nabízené centrem? Děti 97% rodičů kroužek navštěvují, pouze 1 rodič odpověděl záporně.

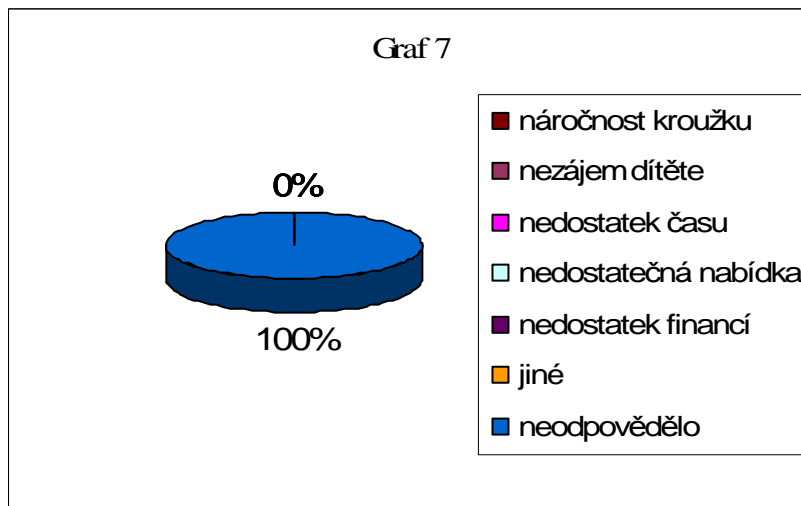
Následující tabulka 2 zobrazuje, jaký kroužek a volnočasové aktivity děti v centru navštěvují. Z čísel počtu dětí je patrné, že většina dětí navštěvuje v centru více než jeden zájmový kroužek a většina dětí využívá i nabídky dalších zájmových aktivit.

Tabulka 2:

Kroužek	Počet dětí	Další aktivity	Počet dětí
Arteterapie	21	Mikulášská besídka	37
Počítače	18	Vánoční tradice	33
Angličtina	14	Velikonoční tradice	24
Muzikoterapeutické hrátky	29	Pochod se psy	9
Dramatický kroužek	9	Karneval	27
Vaření	8	Dětský den	36
Zpěváčci	11	Jiné	0
Sportovní hrátky	9		
Práce se dřevem	3		

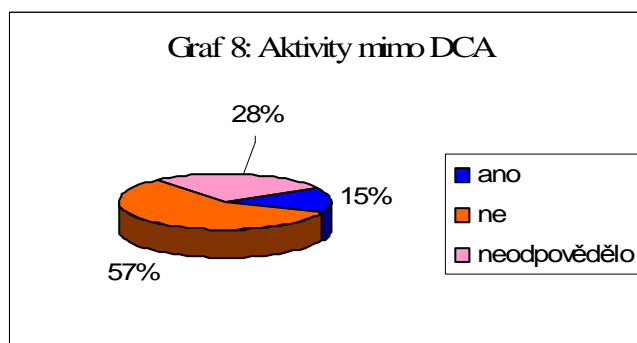
Zdroj: vlastní výzkum

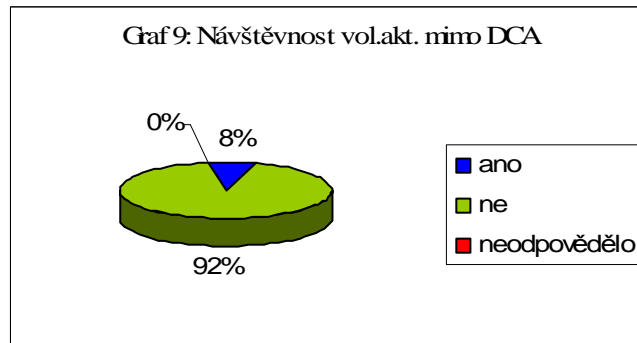
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 7 - na otázku č.9 , z jakého důvodu děti v centru nenavštěvují zájmové kroužky či jiné aktivity, nikdo neodpověděl.

Zdroj: vlastní výzkum

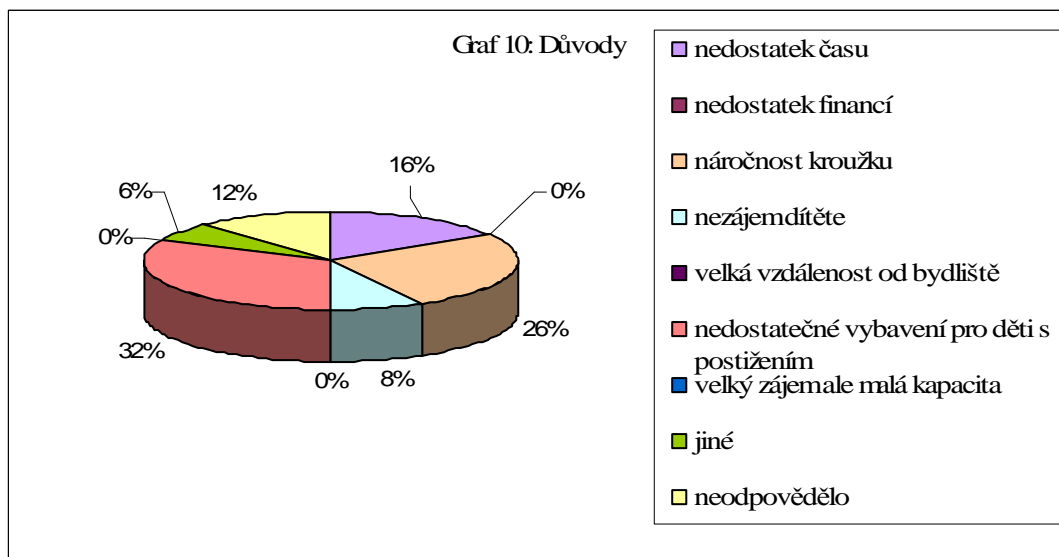
Graf 8 se vztahuje k otázce č. 10: Znáte nabídku volnočasových aktivit pro děti se specifickými potřebami mimo DC ARPIDA? Pouze 6 respondentů (15%) odpovědělo, že ano, 23 (57%) nezná nabídku mimo DCA a 11 respondentů (28%) na tuto otázku neodpovědělo.

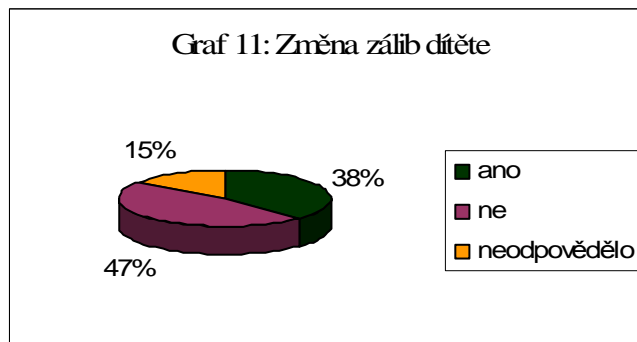
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 9 odpovídá na otázku, zda dítě navštěvuje kroužek mimo DC ARPIDA. 8% dětí dotazovaných rodičů navštěvuje zájmový kroužek mimo DCA, zbylých 37 rodičů (92%) odpovědělo, že jejich dítě nenavštěvuje kroužek mimo DCA.

Následující **Graf 10** se vztahuje k další otázce: Pokud ne, proč? Respondenti mohli v této otázce označit více důvodů. Jako nejčastější důvod uváděli rodiče nedostatečné vybavení zařízení pro děti s postižením (uvedlo 16 rodičů), dále pak náročnost kroužku (13 rodičů), 8 rodičů jako důvod uvedlo nedostatek času, 4 rodiče nezájem dítěte, 3 respondenti uvedli jiné důvody, ale už je nevypsali a 6 respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

Zdroj: vlastní výzkum

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 11 zobrazuje, kolik % rodičů si myslí, že se s rostoucím věkem dítěte mění charakter jeho zálib. 38% (15 rodičů) odpovědělo, že se charakter zálib dítěte mění, 47% (19 rodičů) odpovědělo, že nemění a zbylých 15% (6 rodičů) na tuto otázku neodpovědělo.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 12 odpovídá na otázku č. 14: Podílíte se na vedení zájmového kroužku pro děti s postižením (v centru nebo i jinde)? 95% respondentů čili 38 rodičů se nepodílí, zbylých 5 % (2 respondenti) ano.

Na poslední otázku č. 15: Dalo by se dle Vašeho názoru něco změnit v trávení volného času dětí v DC ARPIDA? Pokud ano, co? odpovědělo 5 respondentů, a sice slovy: Ne; nevím; jsem spokojená; myslím, že ani není potřeba žádných změn; není potřeba.

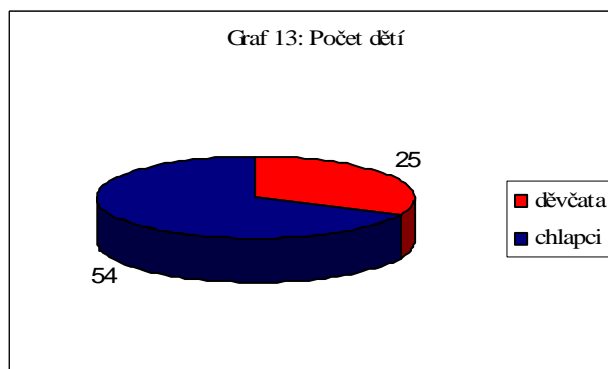
4.4.2. Dotazník pro vedoucí Stanice zájmových činností při DC ARPIDA

Tabulka 3:

<u>Kroužky</u>	<u>Počet</u>
Arteterapie	3
Počítače	3
Angličtina	3
Muzikoterapeutické hrátky	3
Dramatický kroužek	2
Vaření	2
Zpěváčci	1
Sportovní hrátky	1
Práce se dřevem	1

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3 se vztahuje k otázce číslo 1: Jaké volnočasové aktivity probíhají v centru v letošním roce? Zobrazuje nabízené kroužky a kolikrát týdně probíhají. Je-li kroužek víckrát týdně, tak vždy pro jinou skupinu dětí.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 13 odpovídá na otázku č. 2: Kolik dětí navštěvuje nabízené kroužky v letošním školním roce. Celkem kroužky navštěvuje 79 dětí, z toho 31,65% tvoří dívky (25 dívek) a 68,35% chlapci (54 chlapců).

Na fungování kroužků se podílí 25 *pracovníků*, z nich 6 má pedagogické vzdělání. Zařízení *integruje* do zájmových kroužků také děti bez postižení, ale jak uvedla vedoucí Stanice zájmových činností v dotazníků, tak v letošním roce *žádné dítě bez postižení* na kroužek nechodí. Účastní se ale hojně celoročních aktivit jako jsou Velikonoční a Vánoční tradice, Mikulášská besídka, Jarní pochod se psy, Karneval atd.

Na vedení zájmových kroužků či přípravy jiných aktivit se podílí 4 *rodiče*.

Kapacita kroužků je *přiměřená zájmu* dětí o tyto kroužky. Nabízené kroužky probíhají *1x týdně*, dvakrát či třikrát týdně v případě většího zájmu o tyto kroužky nebo jsou děti rozděleny na kroužek do skupin dle věku. Pro každou skupinu probíhá kroužek však také *jedenkrát týdně*.

Na otázku *Co Vám nejvíce chybí v zařízení DCA pro provozování zájmových kroužků?* uvedla paní vedoucí, že volné prostory. Materiální vybavení centra je ale podle ní jinak *vyhovující*. *Momentálně* by se nic v trávení volného času v centru nemuselo nic měnit, *v budoucnu* by ale uvítala nové prostory a jejich vybavení pro činnost dle náplně kroužku.

V současné době je při provozování zájmových kroužků nejvíce využíván *materiál pro kreativní tvorbu, dále pak rytmické nástroje, počítače a sportovní náčiní*. Podle jejich zkušeností při práci v centru děti v jejich podmínkách ve volném čase preferují tyto kroužky: *muzikoterapie, arteterapie, počítače a angličtina*.

Zajímalo mě také, co si vedoucí Stanice zájmových činností představuje pod pojem volný čas dětí: *čas mimo spánek, školní a domácí povinnosti, čas, ve kterém si mohou děti zvolit co budou dělat – běhat venku, kroužky, číst si, malovat...*

(Zdroj: vlastní výzkum)

5. Diskuze

Potřeby dětí a mládeže s tělesným a kombinovaným postižením se poněkud liší od potřeb intaktních vrstevníků. Jsou ovlivněny především jejich mentálním a motorickým postižením, specifickostí emocí, vůlí atd. Neznamena to ovšem, že by tyto děti kvůli uvedeným odlišnostem nepotřebovaly organizované činnosti, ale spíše naopak. Některé děti s postižením potřebují být intenzivněji motivovány, protože jejich vůle může být oslabená a mohou působit celkově pasivněji a někdy si zájmové činnosti hůře hledají.

Votava uvádí, že děti s postižením mají v průměru méně volného času než děti nepostižené⁵⁵. Osobně jsem se domnívala, že na rozdíl od intaktních jedinců mají děti s mentální postižením problém s přebytkem volného času, který neumí efektivně využít.

Souhlasím s názorem Flieger, že nabídek volnočasových aktivit pro děti a mládež s postižením je relativně málo ve srovnání s nabídkou pro děti nepostižené („*Angebote speziell für behinderte Kinder - vor allem Jugendliche – gibt es nur wenige*“⁵⁶ - Speciální nabídka pro děti s postižením – a především mládeže – je malá). Přesto je ale třeba říci, že díky osvětě posledních let, se mnohé zlepšilo. Mnohé budovy se stávají bezbariérovými a tím pádem přístupnými pro lidi s handicapem. A existuje také mnoho integračních programů, které zapojují do svých činností i děti s handicapem. Např. Projekt Rodina & Handicap (<http://www.prorodiny.cz/cz/programy/rodina-handicap-45.htm>), nebo integrační projekt Brána, který mj. nabízí možnost smysluplného trávení volného času dětem a mladým lidem od 7 do 35 let s postižením, ale i bez něj; podporuje jejich integraci mezi vrstevníky. Mezi aktivity tohoto centra patří: pravidelná klubová setkávání, kde chystají hry, soutěže, tvořivá odpoledne, posezení v čajovně atp. Dále pak výlety, různé integrační aktivity a ostatní programy. Při programu není nutná přítomnost rodičů.⁵⁷

---

⁵⁵ Srov. VOTAVA, J. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*, s. 132.

⁵⁶ FLIEGER, P.. *Freizeit mit Hindernissen - Wie Kinder mit Behinderung ihre Freizeit erleben*, s. 166. Překlad Marie Sassmannová.

⁵⁷ Srov. Centrum pro rodinu a sociální péči o.s. Dostupné na: <http://www.prorodiny.cz/cz/programy/brana-integracni-klub-23.htm>

ZÁVĚR

Na základě vypracování teoretické části musím podotknout, že literatura zabývající se problematikou volného času dětí a mládeže se specifickými potřebami je opravdu sporadická. Existuje mnoho knih popisujících různé volnočasové a mimoškolní aktivity pro děti a mládež (např. od nakladatelství Portál: Zlatý fond her 1-4, Jak s dětmi trávit volný čas apod.), ovšem knih, které by specifikovaly tyto hry pro děti s postižením moc není. Narazila jsem např. na knihu Sarah Newman: *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením*, která nabízí vychovatelům jednoduché ověřené činnosti podporující vývoj dítěte.⁵⁸

Na základě výzkumu je zřejmá spokojenost rodičů klientů DC ARPIDA s prací Střediska pro volný čas dětí a mládeže (Graf 5). Lze tedy zkonstatovat, že toto centrum poskytuje svým klientům vysoce kvalitní komplexní služby včetně řady možností, jak efektivně a smysluplně trávit volný čas.

Závěrem lze říci, že cíl práce byl naplněn. Hypotéza H1 byla potvrzena. Dětské centrum ARPIDA je pro většinu dětí jediným zařízením, kde se účastní volnočasových aktivit (Graf 9). Dle rodičů, kteří odpověděli na otázku, zda se s rostoucím věkem mění charakter zálib dítěte, se jich o 4 více domnívá, že nemění (Graf 11). Hypotéza H2 byla potvrzena (Graf 8).

Má práce a její závěr by mohly být poskytnuty základním školám praktickým, základním školám speciálním, nebo jakýmkoli zařízením poskytující péči dětem a mládeži s tělesným a kombinovaným postižením jako podnět k náplni volnočasových aktivit.

---

⁵⁸ NEWMAN, S. *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením*. Rozvoj kognitivních, smyslových, emočních a sociálních dovedností. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-872-4.

ABSTRAKT

SASSMANNOVÁ, M. *Volný čas dětí a mládeže s tělesným a kombinovaným postižením při Dětském centru ARPIDA*. České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce R. Prázdna.

Klíčová slova: postižení, handicap, dítě s postižením, systém ucelené rehabilitace, volný čas, volný čas dětí.

Práce zkoumá způsob trávení volného času dětí a mládeže s tělesným a kombinovaným postižením. Teoretická část popisuje základní pojmy týkající se postižení, systému ucelené rehabilitace a volného času a zabývá se specifiky dětí s tělesným a kombinovaným postižením ve volném čase. A pochopitelně charakterizuje zařízení Dětského centra ARPIDA, ve kterém byl prováděn kvantitativní výzkum. Ke sběru dat byla použita technika dotazníku. Respondenty byli rodiče dětí navštěvující Dětské centrum ARPIDA.

Praktická část mapuje způsob trávení volného času klientů DC ARPIDA, zjišťuje spokojenost rodičů s činností centra a jejich informovanost o možných mimoškolních aktivitách pro děti s postižením mimo centrum.

Cíl práce byl podle mého názoru naplněn a je možné říci, že Dětské centrum ARPIDA poskytuje svým klientům vysoce kvalitní komplexní služby včetně řady možností, jak trávit volný čas.

Abstract

Free time of children and the young with physical and combined handicap by the ARPIDA Children Centre.

Key words: retardation, handicap, child with handicap, comprehensive rehabilitation system, free time, free time of children.

The work describes the form of free time activities for children and the young with physical and combined handicap. The first part (The theory part) describes the main definitions of handicap, comprehensive rehabilitation system and free time and the specifics of free time activities for handicapped children. And of course it characterises the ARPIDA Children Centre, where the research took place. The research was made by using questionnaire. The informants were parents of children using the ARPIDA Children Centre.

The practical part charts the form of free time of clients of ARPIDA Children Centre, find out the satisfaction of parents with the working of centre and their know-how about possible out-schools activities for children with handicap outsider the centre!

In my opinion the aim of this work was achieved and it is possible to say, that the ARPIDA Children Centre is well led and the qualities of its services is very high. It offers various types of free time activities.

Seznam použitých zdrojů:

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-141-2.

FLIEGER, P. *Freizeit mit Hindernissen - Wie Kinder mit Behinderung ihre Freizeit erleben, die Sicht ihrer Eltern und was Anbieter von Freizeitaktivitäten dazu sagen*. Wien: Katholische Jungschar Österreich, 2000. ISBN 3-901430-26-1.

HARTL, P. - HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-330-X.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHVÁTALOVÁ, H. *Jak se žije dětem s postižením*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-588-1.

JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5.

JANKOVSKÝ, J. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření DCA v roce 2006*.

MÁLKOVÁ, J. *Volný čas dětí s mentálním postižením*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. Katedra speciální a sociální pedagogiky. Vedoucí práce V. Ira.

MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido 2002. ISBN 80-7315-012-3.

NEWMAN, S. *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením*. Rozvoj kognitivních, smyslových, emočních a sociálních dovedností. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-872-4.

PRŮCHA, J. et. al. *Pedagogický slovník*, 4. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

RENOTIÉROVÁ, M. - LUDÍKOVÁ, L. et. al. *Speciální pedagogika*. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-244-0646-2.

ŘÍHOVÁ, J. *Volný čas a zájmové aktivity v dětských domovech pro děti a mládež*. České Budějovice, 2006. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Bezecná.

SCHÖNEROVÁ, A.: *Modelové bydlení jako součást ucelené rehabilitace dětí s kombinovaným postižením*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. Katedra sociální práce a sociální politiky. Vedoucí práce D. Kopecká.

SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

SPOUSTA, V. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1275-7.

SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8.

VESELÁ, J. *Sociologický výzkum a jeho techniky*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 1999. ISBN 80-7194-188-3.

VESELÁ, J. *Základy sociologie volného času*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 1999. ISBN 80-7194-187-5.

VIEHOFFOVÁ, H., REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-412-5.

VOTAVA, J. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0708-5.

ZÁVIŠOVÁ, P. *Využití pedagogiky zážitku při integraci osob s tělesným postižením*. České Budějovice, 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Z. Toušek.

Internetové zdroje

BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 – citace: metodika a obecná pravidla*. Verze 3.3. [online]. Poslední aktualizace 2004 [cit. 2008-05-24]. Dostupné na <<http://boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.

BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 3.0.

[online]. Poslední aktualizace 2004 [cit. 2008-05-24]. Dostupné na <<http://boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.

BUBENÍČKOVÁ, H. *E- Bariéry osob se zdravotním postižením* [online]. Praha: SONS, poslední aktualizace 2005 [cit. 2007-11-24]. Dostupné na: <<http://www.sons.cz/docs/e-bariery/>>.

Dětské centrum ARPIDA [online]. [cit.2008 - 04 - 23]. Dostupné na <<http://dcarpida.cz/prvni.htm>>.

Informační portál pro osoby se specifickými potřebami [online]. [cit. 15.4.2008]. Dostupné na <<http://www.helpnet.cz/kombinovana-postizeni>>.

Centrum pro rodinu a sociální péči o.s. [online]. Ostrava: 2006 [cit. 2008-06-01]. Dostupné na: <<http://www.prorodiny.cz/cz/programy/brana-integracni-klub-23.htm>>.

VLÁDNÍ VÝBOR PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ OBČANY. *Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům* [online]. Praha: 1992 [cit. 2006-11-24]. Dostupné na: <<http://www.knihkm.cz/handy/texty/narplan92.rtf>>.

Seznam zkratk

DC	Dětské centrum
DCA	Dětské centrum ARPIDA
DMO	Dětská mozková obrna
LTV	Léčebná tělesný výchova
MKF	Mezinárodní klasifikace funkčních schopností
MKPDH (ICIDH)	Mezinárodní klasifikace poruch, disabilit a handicapů (International Classification of Impairment, Disability and Handicap)
WHO	World Health Organisation (Světová zdravotnická organizace)
ZTP	Zdravotně těžce postižený
ZTP/P	Zdravotně těžce postižený s průvodcem
ZŠ	Základní škola

Seznam příloh

- Příloha I   Dotazník pro rodiče dětí, které navštěvují Dětské centrum ARPIDA
- Příloha II   Dotazník pro vedoucí Stanice zájmových činností v DC ARPIDA
- Příloha III   Kruhová péče v Dětském centru ARPIDA
- Příloha IV   Článek: Petra Flieger: Freizeit mit Hindernissen
- Příloha V   Dětské centrum ARPIDA – Pozvánka na Vánoční výstavu
- Příloha VI   DCA – Vánoční besídka a Vánoční tradice
- Příloha VII   Pozvánka na Dětský den v DCA
- Příloha VIII   DCA – Velikonoční tradice
- Příloha IX   Jarní pochod se psy
- Příloha X   Mikulášská besídka v DCA
- Příloha XI   Pozvánka na Karneval

Příloha 1

Dobrý den, maminko a tatínku!

Jmenuji se Marie Sassmannová a jsem studentkou třetího ročníku Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Provádím výzkum na téma „*Volný čas dětí a mládeže s tělesným a kombinovaným postižením při Dětském centru ARPIDA*“, a touto cestou se na Vás obracím s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela anonymní a poslouží výhradně ke zpracování mé bakalářské práce.

Odpovědi, prosím, označte křížkem nebo vypište do kolonek, které jsou pro to určené.

Velmi Vám děkuji za ochotu a Váš čas, který jste věnovali vyplňování dotazníku.

Dotazník

1.) Pohlaví dítěte

žena   muž

2.) Kolik je Vašemu dítěti let?

.....

3.) Co si představujete pod pojmem volný čas dětí?

Prosím, napište vlastními slovy:

4.) Čemu se věnuje Vaše dítě nejraději ve volném čase?

stolním hrám,   pohybovým hrám,   tanci,   sportu,   procházkám,
turistice,   relaxaci,   poslechu hudby,   četbě,
hře na hudební nástroj,   zpěvu,
kresbě, malbě,   keramice,   modelářskému kroužku,
lidovým řemeslům,   ručním pracím,   sběratelství,
internetovému kroužku,
jazykovému kroužku,

kulturní akce (kino, divadlo, koncerty...),
jiné - prosím, vypište:

- 5.) Chodí Vaše dítě po vyučování do školní družiny v DC ARPIDA?
ano (kolikrát týdně: .....)
ne
- 6.) Víte o nabídce zájmových kroužků, které by mohlo Vaše dítě v centru navštěvovat?
ano
ne
- 7.) Připadá Vám nabídka kroužků dostatečná?
ano
ne
- 8.) Navštěvuje Vaše dítě v DC ARPIDA nějaký zájmový kroužek či jiné volnočasové aktivity nabízené centrem?
ano   ne
Pokud ano, jaký/jaké?
-
-

- 9.) Pokud ne, proč?
náročnost kroužku
nezájem dítěte
nedostatek času
nedostatečná nabídka
nedostatek financí
jiné (prosím, vypište)
-
-

- 10.) Znáte nabídku volnočasových aktivit pro děti se specifickými poruchami mimo DC ARPIDA?

ano   ne

11.) Navštěvuje Vaše dítě zájmový kroužek mimo DC ARPIDA?

ano   ne

Pokud ne, proč:

nedostatek času

nedostatek financí

náročnost kroužku

nezájem dítěte

velká vzdálenost od místa bydliště

nedostatečné vybavení zařízení pro děti s postižením

velký zájem, ale malá kapacita

jiné (prosím, vypište)

12.) Navštěvuje Vaše dítě zájmový kroužek s dětmi bez postižení (platí i pro kroužky, které nabízí DC ARPIDA)?

ano

ne

Pokud ne, proč?

chybějící integrace

nedostatek vybavení v zařízení

vzdálenost od bydliště

nezájem dítěte

jiné (prosím, napište, proč):

13.) Mění se s rostoucím věkem charakter zálib vašeho dítěte?

ano

(Naznačte, prosím, jak: _____

_____)

ne

14.) Podílíte se na vedení zájmového kroužku pro děti s postižením (v centru nebo i jinde)?

ano

ne

15.) Dalo by se podle Vašeho názoru něco změnit v trávení volného času dětí v DC ARPIDA?

Pokud ano, co?

Příloha 2

Vážená paní vedoucí,

jmenuji se Marie Sassmannová a jsem studentkou třetího ročníku Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Provádím výzkum na téma „*Volný čas dětí a mládeže s tělesným a kombinovaným postižením při Dětském centru Arpida*“ a touto cestou se obracím na Vás jako na vedoucí Stanice zájmových činností při DC ARPIDA s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který poslouží výhradně ke zpracování mé bakalářské práce.

Odpovědi, prosím, označte křížkem nebo vypište do kolonek, které jsou pro to určené.

Velmi Vám děkuji za ochotu a Váš čas, který jste věnovala vyplňování dotazníku.

- 1.) Jaké volnočasové aktivity probíhají v centru v letošním roce? Prosím, vypište:

- 2.) Kolik dětí navštěvuje nabízené kroužky v letošním školním roce?
..... z toho chlapci: _____ , děvčata: _____
- 3.) Kolik pracovníků se podílí na práci zájmových kroužků pro děti s postižením?
_____
- 4.) Kolik z nich má pedagogické vzdělání?
_____
- 5.) Integruje zařízení do zájmových kroužků děti bez postižení?
ano (v tomto školním roce: _____)
ne

6.) Podílí se rodiče na vedení zájmových kroužků či na přípravě celoročních aktivit?

ano

ne

7.) Je kapacita kroužků přiměřená zájmu dětí o tyto kroužky?

ano

ne

8.) Jak často probíhají nabízené kroužky?

9.) Co si představujete pod pojmem volný čas dětí. Prosím, napište, vlastními slovy:

10.) Co vám nejvíce chybí v zařízení DCA pro provozování zájmových kroužků?

11.) Jaké je materiální vybavení centra?

12.) Co je naopak nejvíce využíváno při provozování zájmových kroužků?

13.) Dalo by se dle Vašeho názoru něco změnit v trávení volného času u dětí a mládeže ve Vašem zařízení? (Uveďte, prosím, v čem.)

14.) Co podle vašich zkušeností děti ve volném čase preferují, nebo co naopak odmítají? (Uveďte, prosím.)

15.) Kde vidíte souvislost činnosti Střediska pro volný čas s uceleným systémem rehabilitace?

16.) Jakou roli dle Vašeho názoru hraje činnost Střediska v systému ucelené rehabilitace?

17.) Jaký sledujete vliv navštěvování Střediska na klienty?

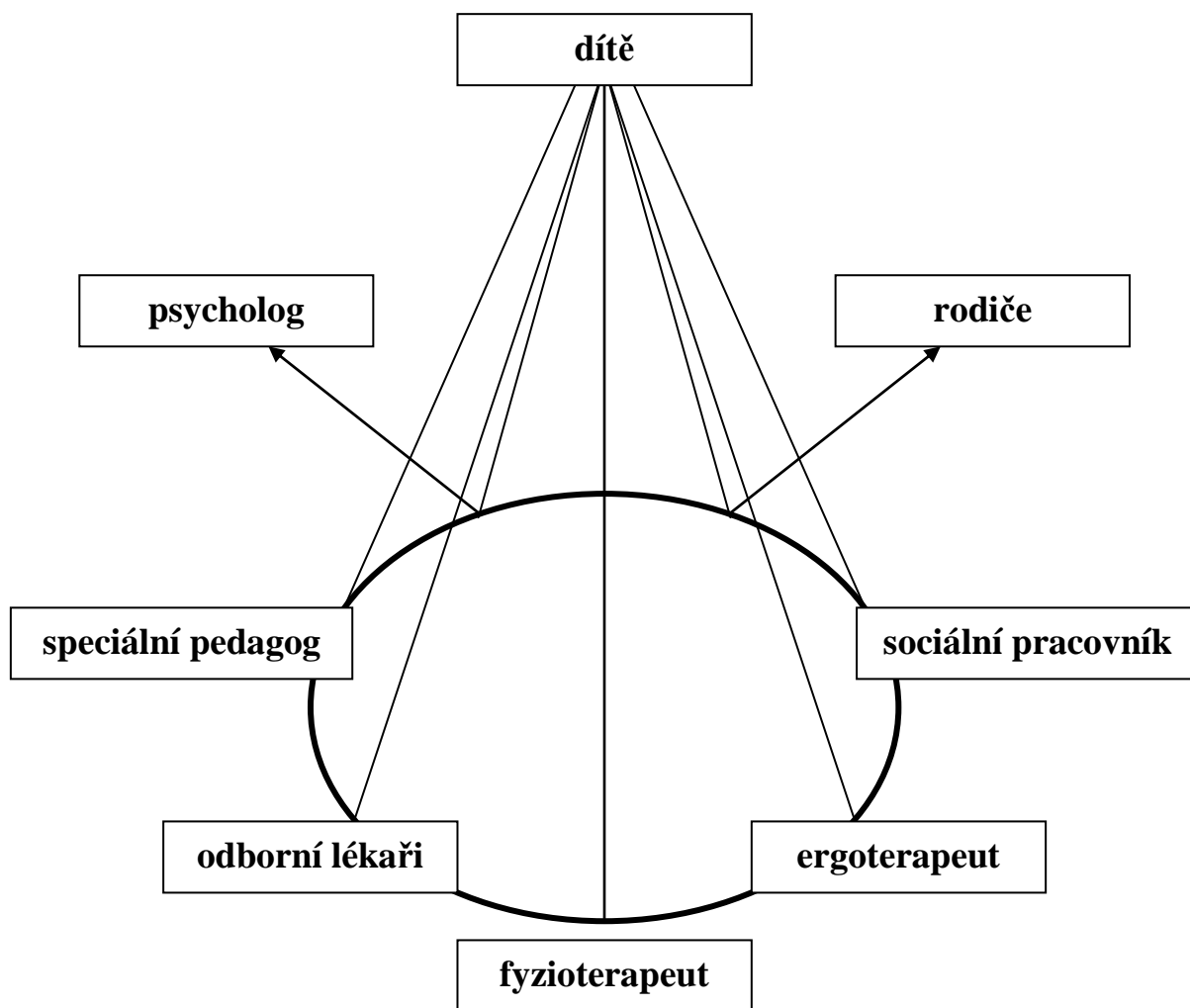

Příloha 3 : Kruhová péče v Dětském centru ARPIDA

Petra Flieger: Freizeit mit Hindernissen - Wie Kinder mit Behinderung ihre Freizeit erleben

Draußen spielen, Fahrrad fahren, Ball spielen, schwimmen gehen, mit vielen verschiedenen Spielzeugen spielen - alleine oder mit anderen, Musik mit dem Kassettenrecorder oder CDPlayer hören, am Computer spielen, Bücher lesen. Vielen Kindern mit geistiger Behinderung macht in der Freizeit dasselbe Spaß wie Kindern ohne Behinderung. Dennoch kann man bei ihnen von einer "Freizeit mit Hindernissen" sprechen. So sind die vielfältigen Freizeitangebote zwar grundsätzlich für alle Kinder offen. Aber Kinder mit Behinderung nehmen nur sehr selten an allgemeinen Angeboten teil, ergab eine Studie im Rahmen des "Berichts zur Lage der Kinder 2000" von der Katholischen Jungschar Österreichs. "Bei vielen offenen Freizeitangeboten gibt es zwar die Möglichkeit, dass Eltern mit behinderten Kindern auch kommen. Aber sie kommen nicht", sagte z.B. Tanja Kraushofer von den Wiener Kinderfreunden. Und Angebote speziell für behinderte Kinder - vor allem Jugendliche - gibt es nur wenige. Manche Freizeitangebote können gar nicht von behinderten Kindern genutzt werden - und das ist diskriminierend. Etwa wenn ein Kind mit einem Rollstuhl nicht in Kinos, Museen oder Sportstätten kann, weil sie für Rollstuhlfahrer nicht zugänglich sind oder keine entsprechenden Toiletten haben.

Oder wenn ein gehörloses Kind von einer Veranstaltung wenig hat, weil kein Gebärdendolmetsch zur Verfügung steht. Oder wenn Informationen über Veranstaltungen nicht in Braille- Schrift oder auf Audiokassette angeboten werden - und damit für blinde Kinder nicht lesbar sind. Auch dass geistig behinderten Kindern bzw. deren Eltern mitunter sehr deutlich vermittelt wird, dass sie in Verkehrsmitteln, Gaststätten oder bei Veranstaltungen nicht willkommen sind, gehört - leider - noch immer zum Alltag.

Ein erster wichtiger Schritt gegen solche Diskriminierungen ist der Behindertenbewegung 1997 gelungen: die Bundesverfassung wurde um ein Antidiskriminierungsgebot ergänzt.

"Niemand darf wegen seiner Behinderung benachteiligt werden. Die Republik (Bund, Länder und Gemeinden) bekennt sich dazu, die Gleichbehandlung von behinderten und nichtbehinderten Menschen in allen Bereichen des täglichen Lebens zu gewährleisten", heißt es dort.

Im Alltag sind wir aber auch in Österreich weit davon entfernt – wie die behinderten Kinder auch in der Freizeit erfahren müssen.

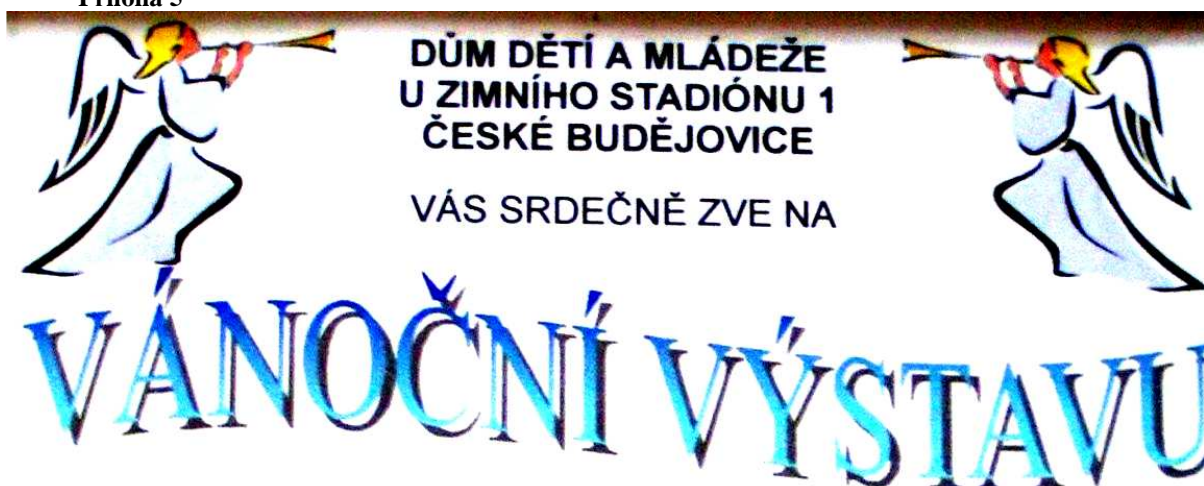
Unterschiede zwischen behinderten und nichtbehinderten Kindern gibt es schon hinsichtlich der Zeit für Freizeit: Äußere Strukturen wie ganztägiger Sonderschulbesuch, Zeitaufwand für Transporte und auch die nötigen Therapien beschränken das Zeitbudget. Häufig bleibt unter dem Schuljahr keine Zeit mehr, an außerschulischen Freizeitaktivitäten teilzunehmen. Außerdem sind Kinder mit Behinderung wesentlich stärker vom Engagement und der Unterstützungsbereitschaft ihrer Eltern abhängig. Sie brauchen häufiger Begleitung und auch gezielte Unterstützung bei der Durchführung ihrer Aktivitäten. Den Eltern wird dabei kaum geholfen. Familienentlastende Dienste, die z.B. eine Begleitung des behinderten Kindes beim Besuch eines Vereines oder einer Veranstaltung anbieten, gibt es nicht.

Und auch die Mitarbeiter der Anbieterorganisationen (z.B. GruppenleiterInnen oder AnimatorInnen) werden von ihren Organisationen kaum unterstützt. Dabei verbinden sie mit der Teilnahme von Kindern mit Behinderung häufig Probleme, bei denen sie Unterstützung bräuchten: Sie fürchten die Überforderung von MitarbeiterInnen und fehlende Qualifikationen, kritisieren bauliche Barrieren in Gruppenräumen oder Veranstaltungsorten - und lassen auch Unsicherheit und Angst im Umgang mit behinderten Menschen erkennen.

Das Fazit : Die Integration von Kindern mit Behinderung auch in der Freizeit ist die Privatangelegenheit Einzelner, von Müttern und Vätern, aber auch von einzelnen engagierten GruppenleiterInnen oder AnimatorInnen. Zentrales Ziel eines integrativen Ansatzes müsste es sein, allgemeine Freizeitangebote, die Kindern ohne Behinderung offen stehen, auch für Kinder mit Behinderung zugänglich zu machen. Dabei muss auf die besonderen Bedürfnisse von Kindern

mit Behinderung – die sehr unterschiedlich sein können – eingegangen werden. Eine integrative Pädagogik würde es möglich machen, dass auch Kinder mit sehr unterschiedlichen Fähigkeiten und Interessen Freizeit gemeinsam erleben können. GruppenleiterInnen und BetreuerInnen bräuchten gezielte Informationen und von ihren Organisationen einen unterstützenden Rahmen, der die nötige persönliche Auseinandersetzung mit den eigenen Grenzen, Ängsten und Befürchtungen zulässt und unterstützt.

**KTERÁ SE KONÁ OD 6.12. 1999 DO 10.12. 1999
OD 9.30 DO 17.00 HODIN**

Na výstavě můžete vidět i zakoupit:

- suché vánoční aranžmá (Magdalena Nováková)
- korálky (Markéta Nováková)
- malované hedvábí (Jaroslava Ptáčnicková)
- grafiku, kresby (Marek Nový)
- výšivky (Petra Škvařilová)

**VŠICHNI JSTE SRDEČNĚ ZVÁNI!
VSTUP ZDARMA!**

Dětské centrum ARPIDA

Vás zve na

VÁNOČNÍ BESÍDKU

A

VÁNOČNÍ TRADICE

ve čtvrtek 18. 12. 2003

Od 14.00 „O Smejkymerovi a housence“

Od 15.00 Vánoční besídka

Od 16.00 Vánoční tradice

Od 17.00 Soubor BAMBÍNY:

„Ten vánoční čas“

Někdo se potěší pohádkami,

jiný zdobením perníčků.

Děti si odnesou ozdoby

a všichni srdce plné pohody.

Za SVČ DC ARPIDA se na Vás těší

Mgr. Dana Pšeničková

**Středisko volného času Dětského centra ARPIDA
zve
děti DC ARPIDA, jejich sourozence, rodiče, kamarády,
zaměstnance DC ARPIDA s dětmi
a všechny přátele DC ARPIDA
na**

Dětský den

**v pondělí 28. května 2007
od 14.00 do 17.00 hodin**

**Od 14.00 hod. v jídelně DC ARPIDA
Pohádka „O BUBULÍKOVI“
hraje Divadlo KOS**

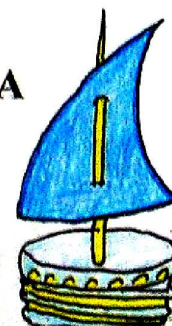
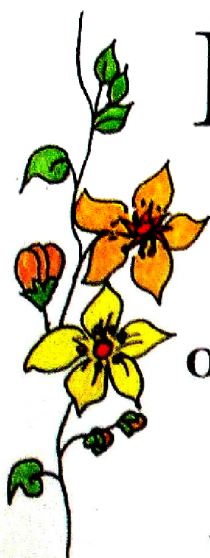
**V prostorách DC ARPIDA a v nejbližším okolí
si můžete v různých soutěžích vyzkoušet:
od 14.45 do 16.30 hod.**

**házení, srážení, skládání, lezení, plížení,
skoky, kroky, hody, trefy, góly,
lov i let, stavby a hry.**

**Od 16.30 hod. u recepce DC ARPIDA :
Zpívání s BORŮVKAMI
ze školní družiny ZŠ Velešín**

**Pro mlsouny a žízňivce
bufet bude po ruce.**

**Za SVČ DC ARPIDA
Mgr. Dana Pěníčková**

Dětské centrum ARPIDA
zve
všechny z DC ARPIDA, děti, jejich sourozence a rodiče,
zaměstnance s dětmi i vnoučaty, malé i velké kamarády
na

VELIKONOČNÍ TRADICE

v pondělí 17. března 2008
od 15.00 do 17.30 hodin
v DC ARPIDA

Kdo má rád jaro a velikonoční svátky
může se těšit na velikonoční dílny
a všelike jarní nápady. Zdobení vajíček,
perníčků, výroba pomlázek a píšťaliček,
jarních vazeb a věnečků, veselých figurek
z kynutého těsta a jiné velikonoční krásy.

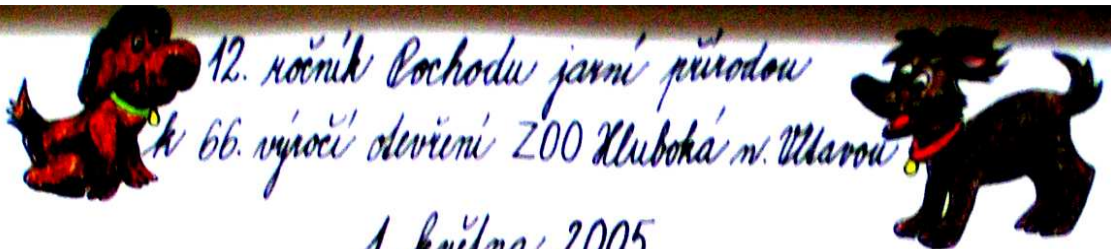
Pro maminky připravujeme speciální dílnu
DĚROVANÍ VAJÍČEK
Nezapomeňte si přinést dostatek vyfoukaných vajíček.

Dětem navštěvujícím školní družinu
a dalším milovníkům písni příjemní
čekání na zahájení velikonočních tradic
Pěvecký kroužek „Borůvky“
ze školní družiny ZŠ Velešín
Od 14.00 do 15.00 hod. u velkého krbu.

Těšíme se na příjemné
odpoledne s Vámi.

Za SZČ DC ARPIDA
Mgr. Dana Pšeničková

Dana Pšeničková

12. ročník Pochodu jarní přírodou
k 66. výročí otevření ZOO Kluboká n. Vltavou

1. května 2005

Pojďte s pejsky na procházku

Registrace a start
všech účastníků:

8⁰⁰ až 9³⁰ hodin
v DC ARPIDA

Zveme všechny malé
i velké milovníky psů
a jarní přírody.

Stáza k ČB - Barčovice
na Klubokou n. Vlt.
bude značena fáborky.

Program:

- diplomy dětským účastníkům budou předávány od 10¹⁵ hodin
- volný vstup do ZOO • soutěže
- ukádky rybníku psů • kouzelník
- morinka: Taneček se psem
OSA ALEA
- opíkaní burčků
a další překvapení

Startovní: 10,- Kč

Autobus spěl
pro děti k DC ARPIDA
v 15⁰⁰ hodin
od parkoviště
v ZOO

Nezapomínejte
přijít!

**Středisko pro volný čas
Dětského centra ARPIDA
zve
děti DC ARPIDA, jejich sourozence a rodiče,
zaměstnance DC ARPIDA s dětmi a členy DC ARPIDA
na**

Mikulášskou besídku

ve čtvrtek 4. prosince 2003.

Na co se můžete těšit?

**Od 15.00 hodin Divadlo KOS zahraje pohádku
„Jak Meluzína zaspala“.**

**Po pohádce snad přijde Mikuláš a čert
s nadílkou.**

**Na závěr besídky si můžete vyrobit
z papíru, jablíček, rožinek a jiných materiálů
Mikuláše, anděla nebo čertíka.**

Těšíme se na Vás!

**Za SVČ DC ARPIDA
Mgr. Dana Pšeničková**
Dana Pšeničková

